

2022 METŲ VALSTYBINĖS KALBOS VARTOJIMO IR TAISYKLINGUMO KONTROLĖS ATASKAITA

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 7 straipsnio 13 punkte savivaldybėms yra įteisinta valstybės perduota funkcija – atlikti valstybinės kalbos vartojimo ir taisyklingumo kontrolę. Ji itin susijusi su Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymu, kuriame nurodyta pareiga visoms Lietuvos Respublikoje veikiančioms institucijoms, įstaigoms, įmonėms ir organizacijoms valstybine kalba tvarkyti dokumentus, valstybinę lietuvių kalbą vartoti viešajame Lietuvos gyvenime.

Valstybinės kalbos vartojimo ir taisyklingumo kontrolės Jurbarko rajono savivaldybės teritorijoje taisyklėse (jos paskelbtos savivaldybės interneto svetainėje www.jurbarkas.lt (žr.: „Veiklos sritys“ → „Valstybinė kalba“) numatyta, kad Jurbarko rajono savivaldybė turi parengti metinę apibendrintą ataskaitą.

Jurbarko rajono savivaldybė, vykdydama valstybinės kalbos vartojimo taisyklingumo priežiūrą, 2022 m. analizavo įvairių ūkio subjektų dokumentus, atliko įstaigų ir organizacijų viešųjų užrašų ir reklamos vertinimą, tyrė interneto svetainių kalbą.

2022 metais Jurbarko rajono savivaldybėje atliktas 21 ūkio subjekto veiklos patikrinimas (tiek pat ir 2021 m.). Taip pat patikrinta 16 neperiodinės ir periodinės spaudos leidinių bei informacinių videopranešimų (2021 metais – 23).

Suderintas 41 reklamos projektas (2021 metais – 35 projektai). Dėl aštuonių reklamų buvo pareikštos pastabos (klaidos ištaisytos septyniose reklamose), o vienam reklamos projektui nepritarta, nes nebuvo teisiškai tvarkingai įteisintas prekės ženklas.

2022 m. sausio mėn. spaudoje ir savivaldybės interneto svetainėje paskelbus informacinį straipsnį „Viešieji užrašai – itin svarbi reklamos ir įvaizdžio dalis“, trys viešieji užrašai iškart buvo pašalinti. Vykdamas Jurbarko rajono savivaldybės teritorijoje esančių viešųjų užrašų tikrinimą, nustatyta, kad 10 viešųjų užrašų buvo su netinkamai užrašytais telefono numeriais. Du viešieji užrašai buvo su rašybos klaidomis, išblukusiomis raidėmis. Dar du – be leidimo įrengti išorinę reklamą. Pranešus savininkams telefonu dėl šių reklamų skelbimo teisėtumo, stendai buvo pašalinti. Problemos aptartos su dalimi reklamų savininkų ir sutarta, kad, keičiant reklamą, naujas tekstas bus parengtas tinkamai. Nustatyta, kad nemaža dalis 2019–2022 metais rastų trūkumų pašalinta.

Naujų viešųjų užrašų pagrindinės problemos yra tradicinės – netinkamai užrašyti telefono ir (ar) pastato numeriai. Atsiranda užsienio įmonių neregistruotų prekės ženklų reklamos.

Išsamiai apie telefonų numerių rašymą buvo informuojama 2021-ųjų metų ataskaitoje, todėl apie tai galima paskaityti savivaldybės interneto svetainės „Valstybinės kalbos“ poskyryje „Valstybinė kalba“ esančioje 2021 metų Valstybinės kalbos vartojimo ir taisyklingumo kontrolės ataskaitoje.

Skundų dėl netinkamo valstybinės kalbos vartojimo per paskutinius trejus metus negauta.

Derinta ir tikrinta 290 Jurbarko rajono savivaldybės tarybos sprendimų projektų arba sprendimų (2021 m. – 345). Įvairios rekomendacijos sprendimų projektų rengėjams (teikėjams) buvo pateiktos dėl 197 projektų.

2022 metais tikrintuose ūkio subjektų dokumentuose (aprašuose, įsakymuose, įvairiuose aktuose, protokoluose ir siunčiamuose raštuose) pasitaikė įvairių rašybos, skyrybos ir ypač stiliaus klaidų. Reikalų raštuose ne visada pasiseka išsaugoti tinkamą stilių. Svarbu faktai, esmė. Vis dažniau, palyginus su ankstesniais metais, netinkamai pavartojami brūkšniai ir (ar) brūkšneliai, kabutės, keistai ar dviprasmiškai sutrumpinami žodžiai, nereikalingose vietose prirašoma kablelių ir kitokių skyrybos ženklų, kurie ypač sujaukia visą sakinio prasmę. Nemotyvuotai dokumentuose pamėgta rašyti ilgiausius (kartais net iki pusės lapo) ir kelias temas apimančius sakinius. Juos perskaičius jau nebeaišku, kas buvo parašyta pradžioje arba ką norėta pasakyti (apie tokius painius sakinius Jurbarko krašte pasakoma – „parašė, kad nė velnias nesuprastų“).

Juridiniams ir fiziniams asmenims suteiktos 543 konsultacijos (2021 m. – 424, 2020 m. – 392, 2019 m. – 410), iš jų: el. paštu arba raštu – 219, telefonu – 202, o žodžiu – 122 konsultacijos.

Interesantai dažnai domėjosi pirmą kartą per radiją ar televiziją išgirstų, internete ar spaudoje rastų žodžių (svetimybių, tarptautinių žodžių, naujadarų ar rečiau vartojamų, pvz.: *altarista, vebinaras, konsjeržas, spudulas, augavietė, įskaitmeninti, makramė, filcas, slipas, parkomatas, kabelizavimas, išveikti* ir pan.) vartojimo galimybėmis, teiravosi apie ukrainietišku vardų ir pavardžių rašymą, Ukrainos vietovardžių keitimą ir Jurbarko krašto vietovardžių rašybą. Diskutuota apie dokumentų rengimą, kitų kalbų vartojimą lietuviškame tekste, teksto kūrimą ir stiliaus reikalavimų vykdymą, lietuvių kalbos mokymą mokyklose.

2022 metais savivaldybės interneto svetainėje ir socialiniame tinkle feisbuke paskelbta: straipsniai „Paėjėkime iš kalbos praeities per dabartį į ateitį“, „Viešieji užrašai – itin svarbi reklamos ir įvaizdžio dalis“, „Apie Lvivą, gurbučius, žabagarus ir visokias senybes bei naujadarybes...“, „A gutn tag, Europos kalbos! Rugsėjo 26-oji – jūsų šventė!“;

atmintinės „Kijevas ar Kyjivas, Krivoj Rogas ar Kryvyj Rihas, Luganskas ar Luhanskas?“, „Kas lemia žodžio *įtakoją* vartojimą?“, „Ar visada tinkamai tekste pavartojame pasvirąjį brūkšnį?“, „Ar gerai įregistruojami ir užrašomi juridinių asmenų pavadinimai?“, „Ar reikia kabinėtis prie kabučiu?“, „Kaip kreipiesi, mielasis skaitytojai, rašydamas kvietimą arba sveikinimą?“, „Ar būtina turime vartoti žodžius *vebinaras* arba *videokonferencija*?“, „Ar galima kompiuterį moraliai sudėvėti?“ (temos parinktos pagal 2022 metais tikrintuose dokumentuose dažnai užtiktas klaidas ir nustatytus trūkumus);

pranešimai (žinutės) „Dovana gimtajai kalbai – Lietuvių kalbos dienos“, „Jau penktąjį kartą renkame Metų žodį ir Metų posakį!“, „Vasario 21-oji – gimtosios kalbos diena“, „Joninių proga – apie šventę ir vardus“ ir kt.

Dalis pirmiau išvardytų straipsnių, atmintinių ir pranešimų taip pat buvo paskelbta leidiniuose „Jurbarko laikas“, „Mūsų laikas“, „Šviesa“ ir (ar) jų interneto svetainėse.

Aktualūs Valstybinės kalbos vartojimo ir tikrinimo dokumentai, įvairūs patarimai, straipsniai apie kalbas ir kalbininkus viešinami savivaldybės interneto svetainėje www.jurbarkas.lt (žr. – „Veiklos sritys“ → „Valstybinė kalba“).

Dokumentų ir viešųjų ryšių skyriaus vyr. specialistas Antanas Gvildys